

העשה האמור (ספר החינוך שם), ואף שגם בלא מערכה זו יש אש על המזבח, כיון שהתורה הזהירה שלא לסמוך על האש של שאר המערכות אלא לעשות מערכה מיוחדת להבטחת קיום האש, אם לא עשו כן, ביטלו עשה זה (מהר"ם שיק מצוה קלג, ביישוב קושיית המנחת חינוך מצוה קלב אות ה).

ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבקרב. לפי שעדיין לא ניתנו על המערכה, או שניתנו ולא הספיקו להתעכל (רש"י). ואף לסוברים שאברי חול אינם קרבים ביום הכיפורים [כמבואר בשבת (קטו, א, לענין שבת, והוא הדין ליום הכיפורים)], כיון שכבר העלם על המזבח מבעוד יום ומשלה בהם האור, נעשו 'לחמו של מזבח', ונחשבים כקרבתות יום הכיפורים עצמו, שמוטרד להקריבם (העדות לגר"ש אלישיב).

ומה ששנינו [בזבחים (פ, א, הבא בגמ' לעיל כ, א)] שאברים שפקעו מעל גבי המזבח לאחר חצות לא יחזירם למזבח, שמשעבר עליהם חצות נחשב שהתעכלו [ואם כן אין צריך לעשות להם מערכה ולשורפם על גבי המזבח], היינו דוקא כשכבר התחילו להתעכל אלא שלא התעכלו לגמרי, אבל אברים שלא התחילו כלל להתעכל, גם אם עבר עליהם חצות, לא נחשב שהתעכלו (תוס' ישנים ותוס' רא"ש, בת"י ראשון. וכע"ז בריטב"א). ועוד יש לפרש, שדוקא אברים שפקעו מעל גבי המזבח אינם טעונים שריפה אם פקעו לאחר חצות, אבל אברים שנמצאים על גבי המזבח, טעונים שריפה עד שיתעכלו (שם, בת"י שני).

ורבי יהודה והוא להצתת אליתא הוא דאיתא נכ' - ללמד שהצתת הקיסמים הדקים שבהם מציתים את האש של המערכה הגדולה, צריכה להיות בראש המזבח (רש"י). ועוד יש לפרש, שכאשר האש שעל גבי המזבח עומדת לכבות, שכבר נשרף הכל, מציתים קיסמים דקים ונותנים אותם על המזבח, והפסוק מלמד שצריך להציתם בראש המזבח (רש"י לעיל כד, ב ד"ה אתה). ויש שפירש, ש'אליתא' היא הגחלת שהיו מציתים ממנה את המערכה השניה של קטורת, וצריך להציתה בראש המזבח (פי"מ להרמב"ם תמיד ב, ד).

ובכלי שרת - שיהיה הכהן לבוש בגדי כהונה בשעת הצתת האליתא (רש"י; מאירי. אמנם ראה ריטב"א קידושין נד, א, שלבגדי כהונה אין קדושת הגוף ככלי שרת, וחולק על תוס' שם ד"ה בכתנות). ויש שפירשו כפשוטו, שהמפוח שהיה מנפח בו על האליתא להבעירה, יהיה כלי שרת (רבינו אליקים; רבינו הלל על תורת כהנים ויקרא ה, ו; תוס' רי"ד לעיל כד, ב).

וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח וכו', והרי כיון שלמדנו שצריך להצית את האש בראשו של מזבח, אם כן ודאי שההצתה צריכה להיות בכהן, שהרי זר אסור לעלות למזבח, שנאמר (במדבר יח, ג) 'ואל המזבח לא יקרב' (רש"י). ואין לומר שהפסוק בא ללמד רק שהצתת אליתא צריכה להיות בכלי שרת [דהיינו בבגדי כהונה (ראה ביאורו לעיל בסמוך)], משום שבשעה שהכהנים אינם לובשים בגדי כהונה אין כהונתם עליהם [כמבואר בסנהדרין (פג, ב)], ודינם כזרים שאינם קרבים לגבי מזבח (משמרות כהונה, וכע"ז במקדש דוד קדשים טו. וראה תוס' רא"ש שהניח בצ"ע).

מהדר להו למערכה גדולה - בצדי המערכה (רמב"ם תמידין ומוספין ב, ה), כדי שלא יתערבו עם האברים של היום (מאירי), שהרי האברים של אתמול אינם שייכים לקרבתות היום (ח' רבי אריה לייב א, כ, ב, אולם ראה ביאורו להלן ע"ב ד"ה עד), או כדי שאמצע המערכה ישאר פנוי לתת עליו את אברי התמיד (מהר"ם קורקוס שם).

רב אשי אמר חמשה הן וקל חד וחד אית ביה זקב וזקב טוב - רב אשי אינו חולק על רב חסדא, אלא שמפרש שמה שאמר רב חסדא שיש שבעה מיני זקב, כוונתו שיש להם שבעה שמות, אבל אינם אלא חמשה מינים, שכל אחד מהם, אם יש בו תערובת סיגים נקרא 'זקב' סתם, ואם הוא מזוקק עד שאין בו תערובת כלל נקרא 'זקב טוב' (בניהו, ובן יהודע. וראה רש"י).

והלא כבר נאמר ושחקה ממנה הרק - ואין לומר שמכתוב זה לומדים רק שיש מצוה בשחיקת הקטורת ולכן נאמר 'דקה' ללמד שהיא לעיכובא [ש'שנה עליה הכתוב לעכב], משום שהמצוה בשחיקת הקטורת כבר נלמדת מהכתוב (שמות ל, לה) 'ממולח', שפירושו מעורב היטב (רש"י שם), שהרי אי אפשר לערב את סממני הקטורת היטב מבלי לשחוקם תחילה, ובהכרח שהפסוק 'ושחקה' וגו' מלמד ששחיקה זו היא לעיכובא (הערות לגר"ש אלישיב. וראה שפת אמת).

להביא דקה מן הדקה - שלאחר שחיקת הקטורת היה מחזירה למכתשת וחוזר ושחקה (רש"י לעיל מג, ב ד"ה והיום דקה). ומדובר בקטורת שהיה מקטיר לפני ולפנים, אבל הקטורת שהיה מקטיר ביום הכיפורים בהיכל כמו בכל ימות השנה, לא היתה דקה מן הדקה (יד דוד, וכן מבואר ברש"י שם).

ודין 'דקה מן הדקה' אינו בחפצא של הקטורת, שהרי לא ניתן שיעור בדקותה מה נחשב 'דקה' ומה נחשב 'דקה מן הדקה', אלא גדר דין זה הוא, שלאחר שחיקת הקטורת מצוה לחזור ולשחקה פעם נוספת (ח' הגר"ז כריתות ו, ב), וכיון ששחקה פעם נוספת, נחשבת 'דקה מן הדקה' גם אם אינה דקה כל כך (מנחת אברהם לעיל מג, ב).

והטעם שקטורת זו צריכה להיות 'דקה מן הדקה', הוא מפני שהיא באה לכפר על אבק לשון הרע, ולפיכך צריכה להיות דקה מן הדקה, כעין אבק (דרוש לשבת תשובה [למהר"ל], וראה גם נתיבות עולם נתיב לשון הרע יא).

משום קבודו דכהן גדול - להראות חשיבותו, שהוא כבן בית שמקיף לצורך ושלא לצורך (רש"י. וראה גם רש"י לעיל מג, ב). ודוקא ביום הכיפורים חשו חכמים לכבודו בכך, משום שגם כבוד היום גורם, ועוד, שמפני שהכהן גדול טורח הרבה ביום זה, מכבדים אותו ביותר, כדי לחזק את רוחו (מהר"ם קורקוס עבודת יום הכיפורים ב, ה).

ואחת שמוסיפין בו ביום, כדי ליטול ממנה גחלים לצורך ההקטרה שלפני ולפנים (רש"י). ויש שפירש, שהיו מוסיפים מערכה זו כדי להדר את המזבח ולעטרו (רמב"ם עבודת יום הכיפורים ב, ה, ובפי"מ ד, ו), ולדעתו, את הגחלים לצורך ההקטרה שלפני ולפנים היו נוטלים ממערכה שניה של קטורת (מים חיים שם. אמנם בערוך השולחן העתידי קדשים קנט, כב, ובח"י רבי אריה לייב א, כ, כתבו, שגם לדעה זו נוטלים אותם מהמערכה שמוסיפים ביום הכיפורים).

ואחת של קיום האש, שאם האש של המערכה הגדולה אינה חזקה דיה, מוסיפים עליה ממערכה זו (רש"י; ר"י מלוניל; ריטב"א) [ורבי יהודה סובר שאין צורך לשם כך במערכה מיוחדת, משום שבכל עת היו הכהנים מוסיפים עצים למערכה הגדולה (ר"י מלוניל)]. ויש שפירשו, שמערכה זו נעשית לקיום מצות 'אש תמיד תוקד על המזבח' (רמב"ם תמידין ומוספין ב, ד ולהם משנה שם בדעתו, וכע"ז בפי"מ ד, ו; ספר החינוך קלב) [ורבי יהודה סובר שמצוה זו מתקיימת באש של שאר המערכות (ח' רבי אריה לייב כ, ד)]. ויש שהוסיף, שאם הכהנים לא הדליקו אש של מערכה זו, ביטלו את